

dodatek tylko dla prenumeratorów „Rz”

INFOLINIA 800 12 01 95

zamów prenumeratę www.rp.pl/prenumerata

ZUS na tropie fikcyjnych umów

KONTROLA | Mieszanka krótkiego stażu pracy z wysoką podstawą składek przed chorobą to niemal gwarancja, że organ rentowy prześwietli ubezpieczonego. Tendencyjnie potraktowana osoba, której nie uda się wybronić przed ZUS, może szukać sprawiedliwości w sądzie.

Sprawy dotyczące kwestionowania przez ZUS uprawnień ubezpieczonych do zasiłków są jednymi z najczęściej trafiających do sądu. Rzeczywiście, występuje bardzo wiele przypadków, w których dochodzi do próby wyłudzenia świadczeń z budżetu państwa. Dzieje się tak, kiedy osoby podejmują fikcyjne zatrudnienie lub fikcyjną działalność gospodarczą tylko po to, by uzyskać prawo do tych świadczeń. ZUS kontroluje prawidłowość ich przyznawania i wydaje decyzje odmowne. Szacuje się, że jest to przeważająca część przypadków. Co jednak z pozostałymi osobami, u których podjęcie działalności gospodarczej lub etatu zeszło się np. z dłuższą chorobą lub zajęciem w ciąży, a ZUS pozbawił je prawa do świadczeń? Ci pechowcy mogą zwalczać tę praktykę w sądzie.

Potencjalni podejrzani

Najczęściej uwagę urzędników przykuwa krótki okres prowadzenia działalności gospodarczej, odprawianie składek od bardzo wysokiego podstawy, a następnie dłuższe zwolnienie lekarskie. Natomiast przy etacie jest to krótki okres pracy, wysokie wynagrodzenie i długotrwałe L4. Osoby będące w takiej sytuacji mogą mieć niemal pewność, że ZUS przeprowadzi postępowanie wyjaśniające.

W nieciekawej sytuacji są również kobiety, które krótko po podjęciu zatrudnienia bądź rozpoczęciu działalności zaszły w ciążę. Jeśli dodatkowo pracodawca jest małym płatnikiem, a prowadzony biznes to biznes rodzinny, ZUS najprawdopodobniej zakwestionuje prawo do zasiłku. Oczywiście ma prawo badać takie przypadki, bo pozorna działalność czy zatrudnienie jest niezgodne z prawem. Ogromny niepokój budzi jednak to, że ZUS zamiast rzetelnie sprawdzać ubezpieczonego, niemal automatycznie przyjmuje, że osoby zatrudnione u małych płatników, u rodziny, próbują w sposób nieuprawniony uzyskać świadczenia.

Prawa kontrolowanego

Przed wydaniem decyzji ZUS powinien należycie przeprowadzić postępowanie wyjaśniające i ustalić wszystkie okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Ma w szczególności respektować prawo osoby do rzetelnego załatwienia sprawy, do uzyskania wyczerpującej informacji, prawo do udziału kontrolowanego w postępowaniu, do składania wyjaśnień i przedstawiania dowodów.

Decyzję odmowną powinien natomiast tak uzasadnić, aby ubezpieczony ją zrozumiał. Nie wystarczy zatem samo stwierdzenie, że np. umowa o pracę jest pozorna (art. 83 kodeksu cywilnego w zw. z art. 300 kodeksu pracy) lub nieważna,

»ZDANIEM AUTORKI

Alicja Biernat

advokat, Kancelaria
EIR Legal - Employment
& Industrial Relations /
Legal

Należy pamiętać, że nie jest obejściem prawa dokonanie czynności prawnej w celu osiągnięcia skutków, jakie ustawa wiąże z tą czynnością. Skoro więc z zawarciem umowy o pracę wiąże się obowiązek ubezpieczeń emerytalno-rentowego, wypadkowego i chorobowego, to podjęcie zatrudnienia w celu objęcia nimi i ewentualnego korzystania ze świadczeń nie jest obejściem prawa, nawet jeśli umowa o pracę była wykonywana jedynie przez krótki czas. Podobnie podjęcie działalności gospodarczej w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczeń społecznych jest jak najbardziej dopuszczalne.

jako mająca na celu obejście przepisów prawa (art. 58 k.c.), a działalność gospodarcza fikcyjna. Należy wytłumaczyć kontrolowanemu, dlaczego w tej konkretnej sytuacji faktycznej, na podstawie przedstawionych dowodów i wyjaśnień, ZUS wyłączył osobę z ubezpieczeń, i w konsekwencji odmówił jej prawa do zasiłku.

Jeśli kontrolę przeprowadzono w sposób pobieżny i mało wnikliwy, gdy brakuje wyjaśnień, dlaczego dana osoba nie została objęta ubezpieczeniami społecznymi bądź odmówiono jej prawa do świadczeń, można odwołać się od takiej wadliwej decyzji do sądu. Termin na wniesienie odwołania to 30 dni od otrzymania decyzji. Jeżeli chodzi o podleganie ubezpie-

czeniu - odwołanie należy złożyć do sądu okręgowego, a w przypadku zasiłków chorobowego, macierzyńskiego - do sądu rejonowego.

Linia obrony

Przed sądem trzeba udowodnić faktyczne podjęcie i wykonywanie pracy (lub działalności gospodarczej). Sądy wielokrotnie potwierdzały, że „podleganie ubezpieczeniom społecznym jest uwarunkowane legitymowaniem się statusem rzeczywistego świadczącego pracą w ramach ważnego stosunku zatrudnienia” (np. wyrok SA w Łodzi z 20 listopada 2014 r., III AUa 194/14).

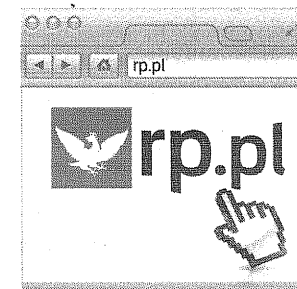
Oczywiście dokumenty potwierdzające formalne zatrudnienie, takie jak umowa o pracę, listy obecności, karty ewidencji czasu pracy i inna dokumentacja pracownicza, też są niezwykle istotne. Często jednak - składane już na etapie kontroli ZUS - nie wystarczą i ubezpieczony otrzymuje decyzję odmowną.

„O objęciu ubezpieczeniami pracownika nie decyduje tylko umowa o pracę, ale również to, czy faktycznie pozostaje on w stosunku pracy w rozumieniu art. 22 § 1 kp - tak uznał SN w wyroku z 6 marca 2007 r. (I UK 302/06). I właśnie na tym faktycznym świadczeniu pracy (lub wykonywaniu działalności gospodarczej) należy się skupić.

Jak to zrobić? Przedstawić świadków, którzy potwierdzą wykonywanie pracy na etacie, przebywanie na terenie spółki, korespondencję świadcząca o wykonywaniu zadań pracowniczych (współpraca z klientami pracodawcy, z urzędami itp.).

Nieco trudniejsze może być udowodnienie faktycznego prowadzenia działalności gospodarczej. Młoda firma nie od razu pręźnie działa na rynku i posiada wielu kontrahentów, czego - jak się wydaje - organ kontroli nie bierze pod uwagę. Przedsiębiorca, który rozkręca firmę, zwykle nie zatrudnia od razu tuzina pracowników i doradców. Sam zajmuje się wszystkimi sprawami firmy, od organizacji, spraw administracyjnych,

marketingu do logistyki i zarządzania. Niemożliwe lub bardzo utrudnione jest przedstawienie świadków, którzy mogliby potwierdzić ten stan rzeczy. Trzeba się tu ratować dokumentacją podjętą przez przedsiębiorcę działań. Jest to np. korespondencja elektroniczna dotycząca marketingu firmy, pozyskiwania klientów, dostawców, negocja-

cje nad umowami. Jeśli udało się już podpisać umowy handlowe, to oczywiście i te dokumenty pomogą. Przydatne też będą wszelkie umowy najmu bądź nabycia nieruchomości pod prowadzenie działalności gospodarczej, kontrakty na obsługę podatkowo-księgową i tym podobne.

Dodatkowo należy wyjaśnić w sądzie przyczyny dłuższej niezdolności do pracy. Pomocne może tu być przedstawienie dokumentacji lekarskiej, aby wykazać, że choroba nie jest celowa i zaplanowana, ale że jest to nieszczęśliwy przypadek, zbieg okoliczności. ©